

miş olduğunu, o devrin adalet anlayışını ortaya çıkarmaya çalışacaktır..

Hukuk Felsefesinde ise hukukun niteliğinin araştırılmasından sonra adalet değeri ve adaletli bir hukukun nasıl olması gerektiği konuları araştırılmakla hukuka yönelik bir bilimin tüm boyutlarıyla bir adalet araştırması oldu-

ğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bundan çıkan sonuç ise, hukuk biliminin gerçek bir bilim niteliğini taşıdığıdır. Dolayısıyla hukuk eğitiminde hukukun bu özelliği göz önünde bulundurularak öğretim ve araştırmalar teknik sorunlardan çok adalet sorunu üzerine yoğunlaştırılmalıdır.

Ankara Hukuk Fakültesi ve Hukuk Felsefesi Öğretimi

Adnan GÜRİZ^(*)

Ankara Hukuk Fakültesi Hukuk Mektebi adıyla 1925 yılında kurulmuştur. Cumhurbaşkanı Atatürk Hukuk Mektebinin açılması dolayısıyla şu açıklamayı yapmıştı :

“Mektebin müstakbel faaliyetinde Türk inkılap ve medeniyetinin ruhuna uygun tedrisatta bulunmak suretiyle vatanımıza faydalı olmanızı temenni ederim”

5 Kasım 1925 günü faaliyete başlayan Ankara Hukuk Mektebi laik hukuk eğitimi veren ilk kurum olmak şerefini taşımıştır. Okulun kurulmasından kısa bir süre sonra 17 Şubat 1926 da Türk Medeni Kanunu ardından da diğer temel kanunlar kabul edilmiş ve radikal bir hukuk reformu gerçekleştirilmiştir.

Kuruluş döneminde Ankara Hukuk Mektebinin öğretim süresi üç yıldır. Okulda Medeni Hukuk, Karşılaştırmalı Medeni Hukuk, Roma Hukuku, Kara ve Deniz Ticareti, Devletler Genel ve Özel Hukuku, Anayasa, İdare Hukuku, Ceza Hukuku, Kamu Hukuku, Usul Hukukları, İktisat, Maliye, Adli Tıp dersleri öğretiliyordu. Müfredat programına Hukuk Tarihi dersi de konulmuştu. Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'e profesörler kurulu başkanlığı, Başbakan İsmet Paşa'ya da

Hukuk Tarihi profesörlüğü ünvanları verilmişti.

Ankara Hukuk Mektebi ilk mezunlarını 1928 yılında vermiştir. Mektebin ilk mezunlarını vermesi dolayısıyla cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal şu telgrafi göndermişti:

“Ankara Hukuk Mektebinin ilk mezunlarını ve profesörlerini tebrik ve mezun efendilerin memlekete hayırlı hizmetlerde bulunmalarını temenni ederim.”

Ankara Hukuk Mektebi 1934 yılında çıkarılan bir kanunla Hukuk Fakültesi olarak isimlendirilmişti. Fakültenin öğretim süresi 1940-1941 öğretim yılında üç yıldan dört yıla çıkarılmış ve Hukuk Felsefesi dersi öğretim programına dahil edilmiştir. 1946 yılında kabul edilen Üniversiteler Kanunu ile Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi bugünkü ismini almıştır.

Türkiye Cumhuriyetinin 1923 yılında ilânından sonra kurulan ilk Yüksek Öğretim Kurumunun Hukuk Fakültesi olması olağan bir tesadüf olarak izah edilemez. Yeni hukuku uygulayacak aydın hukukçular yetiştirmek amacı bu kuruluşta dikkatle gözönünde bulundurulmuştur.

(*) Prof.Dr. Uluk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Hukuk Felsefesi dersinin öğretilmesinde en önemli rolü oynayan kişinin üniversiteler ve Ticaret Kanunlarının hazırlanmasında aktif rol oynayan Profesör Ernst Hirsch olduğu söylenebilir.

Profesör Hirsch derslerini Atatürk döneminde Türkiye'ye çağrılan Alman hocaların çoğundan farklı olarak tercüman kullanmadan Türkçe vermiştir. Türkiye sevgisi onun Türk vatandaşlığına geçmesinde rol oynamıştır. Ancak Profesör Hirsch'in Türk vatandaşı olması ilginç bir mali soruna neden olmuştur. Hirsch'in Türk vatandaşlığına geçtiği dönemde yabancı profesörlere 500 lira, Türk vatandaşı profesörlere 250 lira aylık verildiği bilinmektedir. Hirsch Türk vatandaşlığına geçince onun maaşı diğer Türk profesörler gibi 250 liraya indirilmiştir. Bu duruma üzülen Hirsch Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'e giderek bu parayla nasıl geçineceğini sormuştur. Hasan Ali Yücel'in kendisine verdiği cevap ilginçtir: "Profesör Hirsch sen Türk vatandaşı olmayı kolay mı sanıyorsun?" Daha sonra sorun çözülmüştür.

Hirsch Türkiye'deki görevini tamamladıktan sonra Berlin Üniversitesi Rektörlüğüne atanmış ve öğretim görevini Almanya'da sürdürmüştür.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Hukuk Felsefesi öğretiminin etkinlik kazanmasında Profesör Yavuz Abadan ve Profesör Hamide Topçuoğlu önemli ve özverili çalışmalar yapmışlardır.

Daha önce bir arada okutulan Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi derslerinin ayrı ayrı okutulması öngörülmüştür. Hukuk sosyolojisi dersinin özerklik kazanmasında Profesör Hamide Topçuoğlu'nun büyük katkısı olduğu unutulmamalıdır.

Ankara Hukuk Fakültesinde Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi dersleri sadece lisans düzeyinde değil yüksek lisans ve doktora düzeyinde de sayıları gittikçe çoğalan öğrencilerin katılımı ile sürdürülmektedir. Hukuk felsefesi öğretiminde yalnızca tabii hukuka değil, hukuki pozitivizme ve sosyal realitenin hukuku etkileme rolüne de önem ve ağırlık verilmektedir.

Günümüz dünyasında küreselleşmenin artan etkisi felsefe ve sosyoloji konularını giderek daha önemli hale getirmektedir. Öyle görünüyor ki hukuk fakültelerinin ders programlarında küreselleşme ve ulus devlet arasındaki çekişme, sosyal devlet uygulamalarının ve ilkelerinin korunması konusundaki çalışmalar ilgi ve tartışma konusu olmakta devam edecektir.

Çağdaş Gelişmelerin Yarattığı Farklılaşmaların Hukuk Felsefesi, Hukuk Sosyolojisi ve Hukuk Metodolojisi Derslerine Etkileri

Yasemin IŞIKTAÇ^(*)

Hukuk felsefesi ve sosyolojisi öğreniminde nicelik sorunları başlığı altında ve bu başlığı biraz daha farklılaştırarak derslerin genel perspektifini sunmak istiyorum. Ancak bunu yeni değişimler çerçevesinde, bu değişimlerle ortaya çıkan beklentiler açısından yapmak daha işlevsel olacaktır.

Roma Hukuku kökenli kamu hukuku-özel hukuk ayrımının gerçekten bir ayrım olup olmadığına ilişkin, örneğin Kelsen'in de olumsuz cevap vermiş olduğu görüşleri bir tarafa bıraktığımızda, bu ayrımın, bilginin sistemleştirilmesinde gördüğü işlev günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

Hukuk açısından klasik kamu hukuku-özel hukuk ayrımındaki kayma, önemli bir değişkendir. Klasik anlamda kamu hukuku hiyerarşik niteliği ağır basan genel bir profil oluşturur. Oysa günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle birçok kamu hukuku dersi içerik açısından farklılaşmaktadır. Bunun bir nedeni yeni gereksinimler, diğer nedeni ise kamu hukuku-özel hukuk ayrımının yeni baştan yapılmasından doğan farklılaşmadır. Örneğin klasik anlamda Kamu Hukuku branşı sayılan Kamu Hukuku-Anayasa Hukuku-Hukuk Tarihi-Hukuk

Felsefesi-Hukuk Sosyolojisi-İdare Hukuku-Ceza Hukuku gibi alanlar da bu kaymadan etkilenmişlerdir. Teknik nitelikleri dolayısıyla idare hukuku, ceza hukuku, anayasa hukuku alanları bu değişimle esnemiş olmakla birlikte konu alanlarının sağlamlığı nedeniyle belirli bir ayniyeti de korumuştur.

Asıl değişim yaşayan alan, Umumi Anme Hukuku olarak da isimlendirilen Genel Kamu Hukukudur. Bazı açılarından kamu hukukunun siyaset bilimine doğru yaklaştığını, çeşitli modeller üzerinden örneğin liberal devlet, federal devlet, üniter devlet gibi yapıların önemli bir ilgi merkezine dönüştüğünü görüyoruz. Kamu hukuku daha çok devlet felsefesi ve düşünce tarihi olarak anlatılırken, giderek insan hakları hukuku, insancıl hukuk, çevre hukuku, devlet dışı süljeler ve etki alanları gibi konuları inceleme alanına daha yoğun bir biçimde almaya başlamıştır.

Bugün kamu hukukunun içeriğini en çok ne dolduruyor sorusunun cevabı insan hakları hukuku ve usulüdür. İnsan hakları hukukundan kastedilen felsefenin anladığı anlamda bir üst insan olmak sıfatıyla elde edilen haklar değildir. Daha çok uluslararası belge-

(*) Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı Başkanı.